

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації «Значні правочини господарських товариств» здобувача ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право» Гринишин Христини Михайлівни

1. Актуальність теми дисертації

У процесі провадження своєї діяльності господарські товариства вчиняють різні правочини (договори). Окремі з них можуть укладатися на значну суму чи на їх підставі може відчужуватися майно, що може обумовити певні майнові ризики як для товариства, так і для його учасників. Тому на законодавчому рівні встановлені особливі умови, порівняно із загальними умовами вчинення правочинів, та порядок вчинення таких правочинів, що отримали назву – значні правочини. Разом з тим укладення договору господарським товариством з контрагентом на ринку може створювати певні ризики і для нього. Відтак комплексне наукове дослідження умов та порядку вчинення значних правочинів господарських товариств, правових наслідків їх вчинення для самого товариства, його учасників та кредиторів є актуальним та витребуваним з практичної точки зору.

Актуальність дисертаційного дослідження також полягає у тому, що Україна, відповідно до Угоди про партнерство та співробітництво між Україною і Європейським Співтовариством, взяла на себе зобов'язання привести вітчизняне корпоративне законодавство у відповідність до сучасних європейських стандартів, серед яких важливу роль відведено імплементації норм щодо управління компаніями та, зокрема, вчинення їх органами певних категорій правочинів.

На сьогодні, у зв'язку з оновленням законодавства, відсутні комплексні наукові дослідження правового регулювання значних правочинів, умов їх вчинення, правових наслідків порушення встановленого порядку їх вчинення для самого товариства, його учасників та кредиторів.

Тему дисертації затверджено рішенням Вченої ради Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 77/11 від 27.11.2019 р.).

2. Зв'язок теми дисертації з державними програмами, науковими напрямами університету та кафедри

Дисертаційну роботу виконано відповідно до теми науково-дослідної роботи кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного

права Львівського національного університету імені Івана Франка «Проблеми охорони і захисту прав інтелектуальної власності» на 2016-2018рр. (Номер державної реєстрації 0116U001651), «Новелізація законодавства України у сфері інтелектуальної власності та його гармонізація з правом Європейського Союзу» на 2019-2021 рр. (Номер державної реєстрації 0119U002408), «Національні та світові стандарти правової охорони інтелектуальних, інформаційних та корпоративних прав» (2022 – 2024 рр.), а також програми розвитку кафедри на 2021 – 2026 роки.

3. Особистий внесок здобувачки в отриманні наукових результатів

Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням, у якому прослідковується авторський підхід до розкриття основних теоретико-прикладних аспектів правового регулювання значних правочинів господарських товариств, умовам їх дійсності та порядку їх вчинення на основі аналізу доктринальних напрацювань, відповідних положень національного законодавства й міжнародного досвіду правового регулювання вказаної сфери відносин.

Зокрема, у Розділі 1 «Загальнотеоретичні положення про значні правочини господарських товариств» досліджено генезу правового регулювання значних правочинів та виокремлено його етапи, які зумовлені поступовим вдосконаленням національного корпоративного законодавства з часу набуття Україною незалежності. Проаналізовано роль локальних актів у механізмі правового регулювання значних правочинів господарських товариств. Доведено доцільність локального регулювання відповідних відносин у повних та командитних товариствах. Обґрунтовано зміни до законодавства щодо уніфікації підходів та при віднесенні правочину до категорії значних використовувати саме ринкову вартість предмета правочину, яку порівнювати із вартістю активів товариства. На підставі проведеного аналізу чинного законодавства, локальних актів, доктринальних підходів встановлено основні ознаки значного правочину господарського товариства та запропоноване універсальне визначення значного правочину.

Розділ 2 «Значні правочини акціонерного товариства» присвячено дослідженню загальних та спеціальних умов дійсності значних правочинів вчинених акціонерним товариством, порядку прийняття рішення про надання згоди на вчинення значного правочину та наслідкам його порушення. Проаналізовано винятки з правил щодо дотримання процедури прийняття рішення про вчинення значного правочину акціонерними товариствами та запропоновано уточнити ці законодавчі норми. В межах цього розділу досліджено компетенцію органів управління акціонерним товариством в

контексті як надання попередньої згоди на вчинення значного правочину, так і подальшого схвалення правочину вчиненого без такої згоди, відтак обґрунтовано необхідність розширити повноваження виконавчого органу товариства. Також, за результатами аналізу актуальної судової практики виокремлено ключові позиції Верховного Суду у справах щодо подальшого схвалення значних правочинів, вчинених представником акціонерного товариства з перевищенням повноважень.

У Розділ 3 на підставі аналізу чинного законодавства та судової практики досліджені умови дійсності та порядок укладення значних правочинів товариствами з обмеженою відповідальністю та товариствами з додатковою відповідальністю. Підтримано та розвинено наукові позиції про можливість застосування похідних позовів, які можуть бути подані учасником (учасниками) товариства лише з метою захисту прав та інтересів самого товариства. Проаналізовано елементи правопорушення необхідні для притягнення посадової особи до відповідальності за вчинення значного правочину з порушенням встановленого порядку.

У четвертому розділі роботи «Охорона прав та інтересів кредиторів у разі порушення порядку вчинення правочинів господарських товариств» досліджені теоретичні та прикладні проблеми захисту прав кредиторів у разі вчинення значного правочину товариства з порушенням установленого порядку. Проаналізована природа фраздаторного правочину та наукові погляди у цьому аспекті.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 12 публікаціях, серед яких: 4 наукових статті у фахових виданнях України та 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі. Аналіз наукових праць за темою дисертації дає змогу стверджувати, що опубліковані матеріали повною мірою відображають основні положення та висновки проведеного дослідження.

4. Достовірність та обґрунтованість отриманих результатів та запропонованих автором вирішень, висновків, рекомендацій

Результати дисертаційного дослідження є науково обґрунтованими та достовірними, оскільки одержані із застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання. Відповідні результати багаторазово апробовано у вигляді доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі, а також перевірено під час рецензування публікацій у фахових виданнях України.

5. Ступінь новизни основних результатів дисертації порівняно з відомими дослідженнями аналогічного характеру

У дисертації вперше:

– встановлено основні ознаки значного правочину господарського товариства та запропоноване універсальне визначення значного правочину як правочину господарського товариства, для вчинення якого необхідним є надання згоди на це уповноваженим органом управління товариством у встановленому законом порядку та який відповідає спеціальним критеріям, визначеним у законах України та/або локальних актах товариства;

– запропоновано уніфікувати законодавчі підходи щодо критеріїв віднесення правочину до категорії «значний». При визначенні належності правочину до категорії значних використовувати ринкову вартість предмета правочину (а не вартість), яку порівнювати із вартістю активів товариства (а не чистих активів). Обґрунтовано відповідні зміни до ч. 1 та 2 ст. 44 Закону України "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю";

– запропоновано, що у разі зміни структури корпоративного управління з дворівневої на однорівневу подальше схвалення значного правочину товариством, вчиненого з порушенням порядку прийняття рішення про його вчинення, здійснюється загальними зборами. Обґрунтовані доповнення до ч. 1 ст. 108 Закону «Про акціонерні товариства»;

– запропоновано встановлений порядок вчинення значних правочинів застосовувати до новостворених товариств після спливу 6 місяців з моменту їх державної реєстрації, якщо менший строк не встановлено статутом товариства. Обґрунтовано відповідні доповнення до ст. 44 Закону "Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю";

Удосконалено:

– підходи до визначення значних правочинів повних та командитних товариств. Обґрунтовано доцільність урегульовувати відносини щодо значних правочинів у засновницькому договорі цих товариств: критерії віднесення правочинів до категорії значних, особливості надання згоди на їх вчинення, правові наслідки недотримання процедури погодження;

– положення про необхідність встановлення граничних строків для отримання погодження на вчинення значного правочину;

– положення про обчислення річного строку протягом якого вчинення кількох правочинів з одним контрагентом та/або з афілійованими особами такого контрагента щодо одного предмета вважається вчиненням одного правочину. Запропоновано обчислювати річний строк з моменту укладення

першого правочину з контрагентом та/або з його афілійованими особами щодо відповідного предмета. Обґрунтовано відповідні доповнення до ч. 6 ст. 106 Закону України «Про акціонерні товариства»;

– запропоновано доповнити ст. 49 Закону «Про акціонерні товариства» нормою, відповідно до якої надати виконавчому органу право вносити пропозиції до проекту порядку денного загальних зборів акціонерів у разі необхідності вчинення значного правочину;

– договірну практику рекомендацією про доцільність зазначення у конкретному договорі (що є значним правочином для товариства) положень наступного змісту: «Згідно із положеннями законодавства та положеннями статуту товариства, цей правочин (договір) не вважається значним правочином для товариства, тому не потребує згоди на його укладення загальними зборами учасників чи іншим уповноваженим органом». У разі, якщо правочин підпадає під ознаки значного, варто зазначити: «Цей правочин (договір) є значним правочином для товариства згідно із даними останньої (річної) фінансової звітності. Рішення про надання згоди на вчинення цього правочину прийняте (вказати орган, який прийняв рішення, його номер і дату), копія якого додається до цього правочину та є його невід'ємною частиною. Сторони договору повідомлені про те, що у виконавчого органу товариства відсутні обмеження щодо вчинення цього правочину»;

– положення щодо підстав визнання значного правочину недійсним. Окрім загальних підстав визнання правочинів недійсними слід враховувати: активні дії товариств чи його учасників, які засвідчують, що такий правочин не відповідає інтересам товариства; можливість (неможливість) визначення того, чи правочин дійсно є значним для товариства; обізнаність контрагента товариства про характер правочину; притягнення особи, яка вчинила значний правочин з перевищенням повноважень, до відповідальності;

– положення щодо часових рамок схвалення значного правочину. Рекомендовано в локальних актах товариств закріплювати строки такого схвалення, наприклад, щомісячно, щоквартально чи щорічно.

Дістали подальший розвиток ідеї та положення:

– положення про періодизацію законодавчого регулювання значних правочинів: І. Становлення правового регулювання значних правочинів у національному корпоративному законодавстві – від моменту проголошення незалежності України до прийняття у 2008 році Закону України «Про АТ»; ІІ. Деталізація та позитивне наповнення національного корпоративного законодавства – 2008-2018 р.р.; ІІІ. Удосконалення національного

корпоративного законодавства з урахуванням європейських стандартів корпоративного управління 2018 – по сьогодні;

– положення про момент набрання чинності значним правочином у разі його подальшого схвалення. У такому разі правочин створює, змінює, припиняє цивільні права та обов'язки товариства з моменту його вчинення. Обґрунтовано доповнення до ч. 2 ст. 108 Закону «Про АТ»;

– положення про порядок вчинення значних правочинів в АТ, 100 відсотків акцій якого належать одній особі. Аргументовано, що в такому товаристві обмеження повноважень директора на вчинення значних правочинів може бути необхідним при залученні його на договірних засадах. Обґрунтовано доповнення до п. 5 ч. 8 ст. 106 Закону «Про АТ»;

– вчення про зловживання правом. Несхвалення укладеного і частково (чи повністю) виконаного значного правочину, який вчинений із порушенням встановленого законом чи статутом порядку надання згоди на його вчинення, без жодних мотивів, які вказують на невідповідність такого правочину інтересам товариства, є зловживанням правом та суперечить правилам чесної ділової практики. Звернення ж господарського товариства до суду з вимогою про визнання правочину недійсним із посиланням на прийняте рішення про його несхвалення слід також розглядати як зловживання правом на судовий захист;

– вчення про відповідальність посадових осіб товариств, винних у порушенні порядку вчинення значних правочинів. Суб'єктом відповідальності є посадові особи господарського товариства, незалежно від того, чи вони одноособово приймали рішення, внаслідок якого товариствам було завдано збитків, чи вони входила до складу колегіального органу, який прийняв відповідне рішення. Члени колегіального органу несуть солідарну відповідальність за завдані збитки. Суб'єктом відповідальності є не лише посадові особи, які вчинили правочин без згоди уповноваженого органу, але і ті посадові особи, які надали таку згоду (або відмовили у схваленні правочину), якщо такі дії містять у собі ознаки зловживання правом та порушення прав чи інтересів товариства;

– наукові погляди про фраздаторні рішення, фраздаторні правочини. У разі прийняття уповноваженим органом товариства фраздаторного рішення про несхвалення вчиненого значного правочину, яке суперечить правилам чесної ділової практики та попередній поведінці товариства, кредитор вправі звертатись до суду з вимогою про визнання такого рішення загальних зборів учасників (акціонерів) чи наглядової ради недійсним. Якщо значний правочин товариства спрямований на заподіяння шкоди самому товариству, а не на

настання реальних наслідків, у заінтересованої сторони існує можливість доводити недійсність такого правочину як фраздаторного;

– вчення про похідні позови. Вчиненням значного правочину господарських товариств з порушення встановленого законом чи локальними актами порядку потенційно може створюватися загроза порушення корпоративних прав учасників. Похідний позов може бути поданий учасником (учасниками) товариства з метою захисту не тільки прав та інтересів самого товариства, а й належних йому корпоративних прав.

6. Перелік наукових праць, які відображають основні результати дисертації

6.1. Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Гринишин Х. М. Правочини акціонерних товариств, що не підпадають під ознаки значних правочинів. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 76. Т. 1. С. 158-163.

2. Гринишин Х. М. Умови дійсності значних правочинів товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. 2023. № 78. Т. 1. С.159-165.

3. Гринишин Х. М. Охорона прав та інтересів кредиторів у разі порушення порядку вчинення значних правочинів господарських товариств. Право і суспільство. 2023. № 4. С. 59-68.

4. Гринишин Х. М. Ознаки значного правочину: проблеми законодавчої визначеності. Аналітично-порівняльне правознавство. 2023. № 5.

7. Апробація основних результатів дослідження на конференціях, симпозіумах, семінарах тощо

1. Гринишин Х.М. Особливості укладення значних правочинів товариствами з обмеженою та додатковою відповідальністю. / Х.М. Гринишин // Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: Матеріали XXV звітн. наук.-практ. конф. (Львів, 7-8 лют. 2019 р.): у 2 ч. Ч. 1. – Львів : Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2019. –С. 187-190.

2. Гринишин Х.М. Вплив законодавства про компанії Європейського союзу на правове регулювання значних правочинів в Україні. / Х.М. Гринишин //Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи: Матеріали XIX міжнар. студент.-аспірант. конф. (Львів, 24 квіт. 2019 р.) – Львів: Юрид. ф-т Львів. нац. ун-ту ім. І. Франка, 2019. С. 85-87.

3. Гринишин Х.М. Новий підхід в правовому регулюванні відповідальності посадових осіб акціонерних товариств у проекті закону «Про

акціонерні товариства» № 2493. Х.М. Гринишин // Законодавство про акціонерні товариства: новації та перспективи: Матеріали XVIII Міжнар. наук.-практ. конф.(Івано-Франківськ, 23 жовт. 2020 р.) Юрид. інст. Прикарпат. нац. ун-ту ім. В. Стефаника. С. 29-32.

4. Гринишин Х. М. Особливості порядку укладення значних правочинів акціонерним товариством. Актуальні проблеми прав людини, держави та правової системи: матеріали XX Міжнародної студентсько-аспірантської наукової конференції. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 72-74.

5. Гринишин Х. М. Правові наслідки порушення порядку вчинення значних правочинів. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVII звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2021. С. 203-205.

6. Гринишин Х. М. Особливості захисту прав акціонерів на інформацію про фінансово-господарську діяльність товариства. Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні: матеріали XXVIII звітної науково-практичної конференції: у 2-ох ч. Ч. 1. Львів: Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2022. С. 189-191.

7. Гринишин Х. М. Значні правочини в ТЗОВ. Актуальні проблеми інтелектуального, інформаційного, ІТ та Інтернет права: матеріали Сьомої всеукраїнської науково – практичної конференції. Львів: Юрид. ф–т Львів. нац. ун–ту ім. І. Франка, 2023. С. 42-46.

8. Гринишин Х. М. Поняття та ознаки значного правочину. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції присвяченої пам'яті академіка Національної академії правових наук України, Заслуженого діяча науки і техніки України, доктора юридичних наук, професора Володимира Васильовича Луця (1933-2021) «Договір як універсальна форма правового регулювання». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника. 2023. 175-178.

8. Наукове значення виконаного дослідження із зазначенням можливих наукових галузей та розділів програм навчальних курсів, де можуть бути застосовані отримані результати

У дисертації комплексно досліджено найважливіші теоретико-прикладні аспекти правового регулювання умов та порядку вчинення значних правочинів господарських товариств, правових наслідків їх вчинення для самого товариства, його учасників та кредиторів. В результаті здійсненого дослідження

сформульовано низку висновків, пропозицій та рекомендацій, які можуть бути використані у навчальному процесі закладів вищої освіти під час підготовки навчальних програм, посібників та підручників, а також проведення лекційних та практичних занять з дисциплін: «Корпоративне право», «Право товариств з обмеженою відповідальністю», «Бізнес право», спеціалізованих курсів «Акціонерне право», «Право власності юридичних осіб» тощо.

9. Практична цінність результатів дослідження із зазначенням конкретного підприємства або галузі, де вони можуть бути застосовані

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що вони можуть бути використані: – в науково-дослідній сфері для подальших наукових досліджень щодо умов дійсності, порядку вчинення значних правочинів; – у правотворчій діяльності – для підготовки законопроектів про внесення змін та доповнень до Законів «Про товариства з обмеженою та додатковою відповідальністю», «Про акціонерні товариства», «Про господарські товариства»; – у правозастосовній сфері – при розробленні статуту товариства, локальних корпоративних актів; у навчальному процесі при викладанні дисциплін, що стосуються корпоративного права.

10. Оцінка структури дисертації, її мови та стилю викладення

Дисертація за структурою, мовою та стилем викладення відповідає вимогам Міністерства освіти і науки України.

Дисертацію заслухано та обговорено на науковому семінарі кафедри інтелектуальної власності, інформаційного та корпоративного права Львівського національного університету імені Івана Франка (протокол № 10 від 19.01.2024). У ході обговорення дисертації суттєвих зауважень, які стосуються суті роботи, не було висунуто.

Дисертаційна робота Гринишин Христини Михайлівни «Значні правочини господарських товариств» є завершеним науковим дослідженням в межах поставлених завдань, в якому розкрито ключові теоретико-прикладні аспекти правового регулювання вчинення значних правочинів господарськими товариствами, на основі аналізу доктринальних напрацювань, відповідних положень національного законодавства й міжнародного досвіду правового регулювання вказаної сфери відносин.

Основні результати дисертаційного дослідження висвітлено у 12 публікаціях, серед яких 4 наукових статті у фахових виданнях України, 8 тез доповідей на науково-практичних конференціях та науковому семінарі.

На основі вищенаведеного можна зробити такі висновки щодо поданої дисертаційної роботи:

1. За актуальністю обраної теми, обсягом, достовірністю та рівнем апробації отриманих результатів, науковою новизною, обґрунтованістю висновків, практичною цінністю дисертаційна робота «Значні правочини господарських товариств» відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та п. 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

2. Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» (галузь знань 08 «Право»).

3. Наукові праці Гринишин Х.М., опубліковані за результатами дисертаційної роботи, за кількістю та якістю відповідають п.п. 8-9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами від 21.03.2022 року № 341 та від 19.05.2023 року № 502).

4. Дисертація «Значні правочини господарських товариств» Гринишин Христини Михайлівни рекомендується для подання до розгляду та захисту у спеціалізованій вченій раді.

Головуючий на засіданні наукового семінару
доцент кафедри інтелектуальної власності,
інформаційного та корпоративного права
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
кандидат юридичних наук, доцент

Леонід ТАРАСЕНКО

19. 01.2024

Підпис доц. Леоніда ТАРАСЕНКА підтверджую.

Вчений секретар
Львівського національного
університету імені Івана Франка,
доцент

Ольга ГРАБОВЕЦЬКА